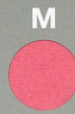


Grey Scale #13



A

1

2

3

4

5

6

M

8

9

10

11

12

13

14

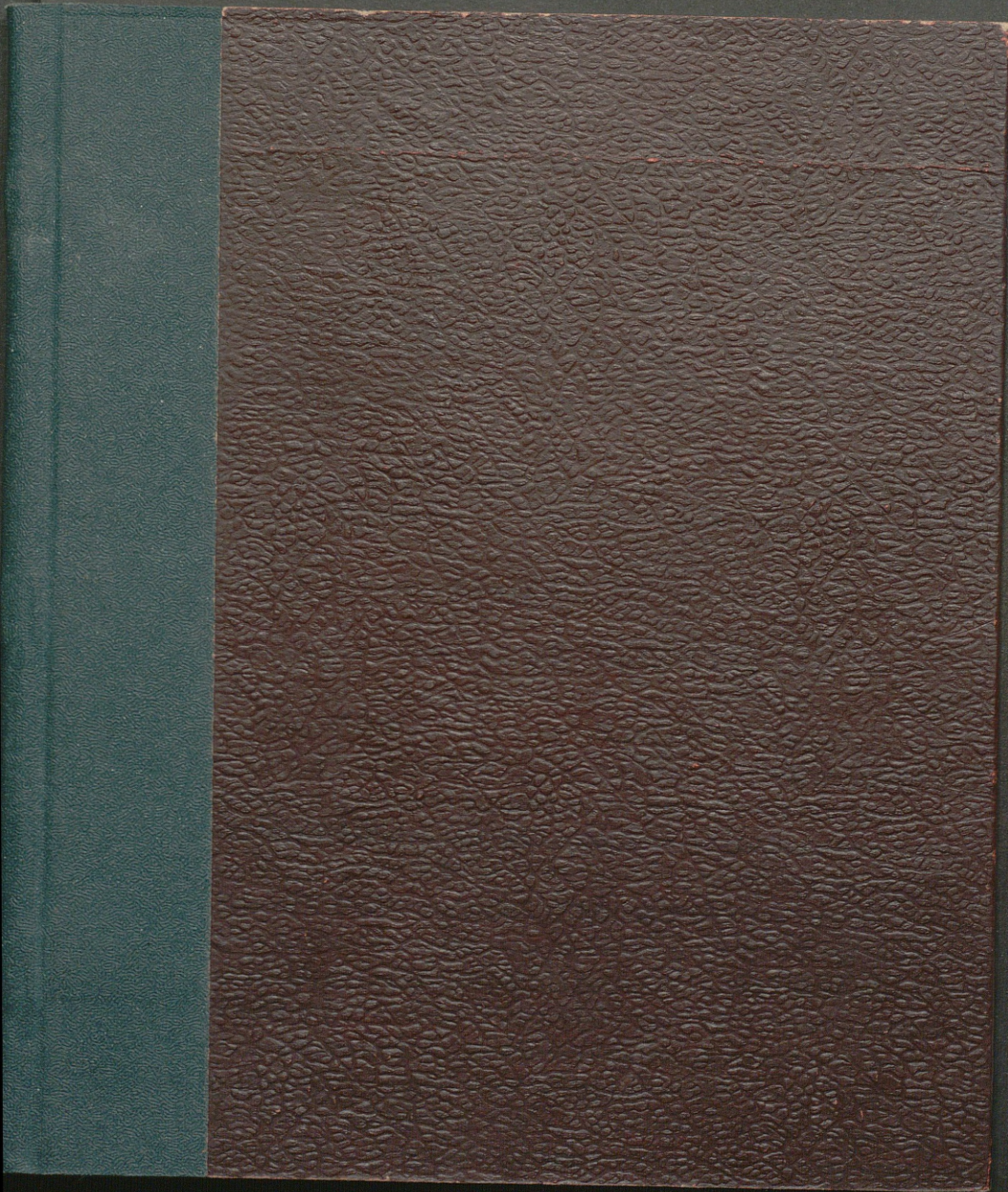
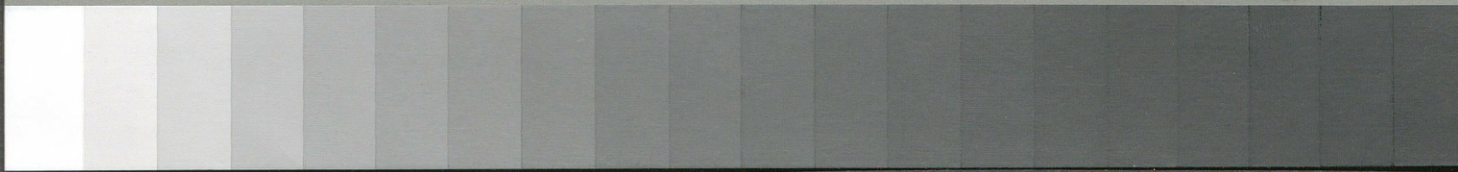
15

B

17

18

19



Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

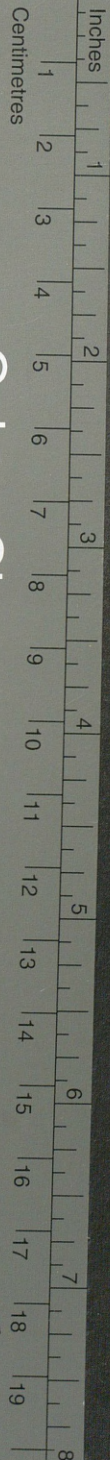
Magenta

White

3/Color

Black

Colour Chart #13





MIECZYŚLAW OPAŁEK

PAMIĄTKI
POLSKIE 1914—1915

ZESZYT DRUGI

ODZNAKI, MEDALE, PLAKIETY,
PIERŚCIONKI



KRAKÓW

I. MARCA 1916.

Handwritten stamp:
Marsz. Opatkowski

15-

MIECZYŚŁAW OPAŁEK

PAMIĄTKI
POLSKIE 1914—1915

ZESZYT DRUGI

ODZNAKI, MEDALE, PLAKIETY,
PIERŚCIONKI

Z RYSUNKAMI AUTORA

Maryja Salezowska

KRAKÓW

1. MARCA 1916.



9554 / 2.

I. ŻOŁNIERSKIE GODŁA.

O broń i orły narodowe — prosimy
Cię Panie...

(Mickiewicz: Litania pielgrzymska).

Długo śniony cud stawał się jawą i rzeczywistością, gdy orły polskie błysły jako wskrzeszone godła tradycji żołnierskiej na maciejówkach, rógatywkach i kaskach kawalerzyckich.

Przed wojną, w okresie tworzenia się i wzrostu polskich organizacyi militaryjnych, każde z tych zrzeszeń wojskowych miało znak swój odmienny. Inny on był dla członków Strzelca, inny w Drużynach Strzeleckich, Sokolich, czy Bartoszowych *).

Zbliżający się jednak dzień czynu miał wyrównać różnice i ujednostajnić zewnętrzne znamię, w typie obowiązującego odtąd orzełka Legionowego.

*) Opis i rycina odznaki Drużyn Bartoszowych znajduje się w zeszycie pierwszym.

Zbratanie się Drużyn Strzeleckich ze Strzelcem nastąpiło już 4. sierpnia 1914 r. Po rozwiązaniu Legionu wschodniego znikła też odrębność Drużyn Sokolich i Bartoszewych. Co lepszy i szlachetniejszy materiał zasilił kadry Legionu zachodniego i tu przyjmował znak wspólny.

Powoli emblematy poszczególnych związków militarynych znikać zaczęły, jak znikły i same organizacje, przetrzywszy się w jednolite szare wojsko, Legiony.

Godła dawniej używane posiadały odtąd jedynie znaczenie odznak pamiątkowych.

Gdy Strzelcy w nocy z 5. na 6. sierpnia 1914 r. przekraczali kordon graniczny w Michałowicach, Legionów jeszcze nie było. Na maciejówkach dzielnej awangardy widniał też orzełek z literą S w tarczy. Żołnierze 1. pułku, później 1. brygady zatrzymywali chętnie i później znak z literą S. Tak nakażywał sentyment, drogie wspomnienie nocnego za kordon wymarszu, pierwszych bitew i urok kieleckiej wyprawy.

Popularny dziś orzełek Legionowy, oparty jest na motywach orłów z r. 1830. Według tych wzorów sporządzono też godła na czaka ułańskie.



1. Orzeł Beliniacki.

Z blachy ciemno oksydowanej, 152×120 mm. Traktowany plastycznie, w rysunku i szczegółach piór wykończony starannie. Na głowie korona. Szponami wsparty o półokrągłą tarczę, z cyfrą arabską 1 w pośrodku.



2. Orzeł kawaleryi II. Brygady. Wielkość



105×84 mm. Orzeł srebrzony. Tarcza oksydowana ciemno, ma odmienny kształt od tarczy orła Beliniackiego i zdobna jest u dołu w girlandę z liści dębu i wawrzynu, związanych w pośrodku kokardą. Na tarczy data 1914. W pośrodku między jej cyframi rzymskie I.

3. Odznaka sztabowa. Okrągła, ciemno oksydowana, średn. 22 mm. Projektował S. Filipkiewicz, a wykonał zakład rytowniczy Zająca w Krakowie.



Orzeł wsparty o półokrągłą tarczę, na której napis: SZTAB. Po bokach z obu stron między obwodem odznaki a skrzydłami orła litery: L—P.

Kiedyś... po latach — gdy ścichną te fale,
które nas w wirów porwały odmęty,
kiedy opadnie huragan krwi wzdęty
i łyzy obeschną i ścichną już żale,
ze czią ujmiecie pogięte pałasze
i zawiesicie na ścianach wysoko
i łą serdeczną zablýśnie wam oko —
gdy wam powiadać będą dzieje nasze.

I będzie pełny znów każdy zakątek
polskich relikwii i polskich pamiątek.

.....

(Fózef Mączka).

II. ODZNAKI PAMIĄTKOWE.

1. Odznaka ludowa. Okrągła, z celuloizy, średn. 23 mm. Wydana przez Centr. Biuro wydawnictw N. K. N.

Na czerwonym tle okrągłego pola biały orzeł na tarczy, zaznaczonej również białym konturem. U dołu napis: NKN.



2. Zmniejszony orzełek z czapki. Metalowy, wielkość 20×16 mm. Wydany przez Centr. Biuro wydawnictw N. K. N.

Istnieje w dwóch odmianach z literą L i S.

3. Odznaka z Piłsudskim. Okrągła, z celuloizy, średn. 23 mm. Wydało Centr. Biuro Wydawnictw N. K. N.

Popiersie brygadiera z twarzą lekko zwróconą na lewo.



4. »Brygadyer Piłsudski«. Odznaka z celuloizy, okrągła, o średn. 23 mm. Obramowanie z żółtej blaszki w kształcie perełkowej obwódki.



Popiersie brygadyera z twarzą lekko zwróconą na prawo, według portretu Kamieńskiego. W półkole napis: — Legiony Polskie — Brygadyer Józef Piłsudski — 1914. —

Odznaka pojawiła się w grudniu 1914 r. wydana staraniem Szczęsnego Schiberla w Szczakowy.

5. »Dzień Szkoły Polskiej«. Żeton z uszkiem, wytłoczony w cienkiej białej blaszce w postaci książki. Wielkość 22×15 mm.



Na okładce książki ornament roślinny i napis w czterech wierszach: DZIEŃ | SZKOŁY | POLSKIEJ | 30/X. 1915.

Odznaka sprzedawana w Zagłębiu Dąbrowskiem na cele oświaty. Do ofiarności wezwano ludność odezwą, w której czytamy:

»Komitet, powołany do obmyślenia środków dla zabezpieczenia szkolnictwa, uchwalił urządzić Dzień Szkoły Polskiej w Zagłębiu 31. października 1915 roku.

Stańmy więc wszyscy w dniu tym do apelu o zabez-

pieczenie środków szkole polskiej i za przykładem stołecznej Warszawy, dajmy tyle, byśmy spokojni w sumieniu swem stanęli wobec przyszłości naszej.

Zarówno groszowy datek ubogiego, jak setki bogacza do chwalebego przyczynią się celu».

6. Odznaka z wieżą kościoła Maryackiego. Emaliowana, okrągła. Średnica 23 mm. Wydana staniem Kraj. Stowarzyszenia »Czerwonego krzyża« według projektu Piotra Stachiewicza.

Tło wyłożone emalią błękitną. Na niem wieża Maryacka w emalii ciemno-niebieskiej. Po bokach, z prawej strony srebrny orzełek, z lewej godło stowarzyszenia, emaliowany czerwony krzyż.



7. Odznaka z koroną Kazimierzowską. Okrągła, wypukła, emaliowana. Średn. 23 mm. Wydana przez Kraj. Stowarzyszenie »Czerwonego krzyża«. Projektował Piotr Stachiewicz.

Na tle białej emalii złota korona. Na jej obręczy, między dwoma imitowanymi turkusami srebrny orzeł. Nad nim w środkowej lilii korony imitowany rubin. Ponad koroną w czerwonej emalii krzyżyk.



8. **Drużyny Strzeleckie.** Odznaka metalowa, owalna, ciemno oksydowana. Wielkość 38×30 mm.

Brzegiem odznaki biegnie napis: POLSKA DRUŻYNA STRZELECKA. W pośrodku orzeł, pod nim prostokątne pole niewypełnione.



Odznaka noszona przed wojną przez Drużyniaków jako znak oficjalny na czapkach. Kiedy w pierwszych dniach sierpnia 1914 r. nastąpiło zlanie się Drużyn ze Strzelcem, wśród entuzjazmu, jaki zapanował, wymieniali Strzelcy z Drużyniakami swe godła na zadatek braterskiej zgody. Podniosły ów moment opisuje Sieroszewski w następujących słowach:

»Dnia 3-go sierpnia oficer Burhardt-Bukacki przypro-
wadził do Oleandrów oddział z 74 Drużyniaków w pełnym
rynsztunku. Ze Strzelców wybrano taką samą ilość prze-
ważnie królewiaków. Po południu zapowiedziano przybycie
komendanta. Istotnie około trzeciej wśród ustawionych na-
przeciw siebie Strzelców i Drużyniaków, pojawił się Piłsudski
w strzeleckiej maciejówce na głowie i ze szpicrutą w rękę;
przyjął raport i odbył szczegółowy przegląd żołnierzy, po-
czem wygłosił krótką, energiczną przemowę tej treści:
»Odtąd niema ani Strzelców ani Drużyniaków. Wszyscy, co

tu jesteście zebrani, jesteście żołnierzami polskimi. Znoszę wszelkie odznaki specjalnych grup. Jedynym naszym znakiem jest odtąd Orzeł Biały. Dopóki jednak nowy znaczek nie zostanie wam rozdany, rozkazuję, abyście zamienili ze sobą wasze dawne odznaki, jako symbol zupełnej zgody i braterstwa, jakie muszą wśród żołnierzy polskich panować. Niech Strzelcy przypną do czapek blachy Drużyniaków, a oddadzą im swoje orzełki. Wkrótce może pójdziecie na pola bitew, gdzie mam nadzieję, zniknie najlżejszy cień różnicy między wami».

Po skończonej przemowie oddał swój znaczek naczelnikowi Drużyn, a jego blaszkę przypiął do swojej czapki« *).

9. »Na gwiazdkę«. Odznaka wytłoczona w cienkiej blaszce pociągniętej farbą zieloną, przedstawia gałązkę jodełki. Na niej w pośrodku ukoronowana biała tarcza o trzech polach, które wypełniają: Orzeł, Pogoń i Archanioł.

Odznaka wydana przed świętami Bożego Narodzenia w r. 1915 staraniem Centr. Komitetu gwiazdkowego dla legionistów w Krakowie. Została



*) W. Sieroszewski: Mobilizacya. (W książce: Legiony na polu walki. — Piotrków 1916).

też wysłana wraz z innymi podarunkami do okopów »na gwiazdkę«.

10. Żeton C. B. W. Odznaka emaliowana z uszkiem i kółeczkiem. Wielkość 25×25 mm. Projektował A. Procajłowicz.



Trzy pola nad sobą leżące o różnych powierzchniach. Pole górne białe emaliowane wypełnia napis: · C B W · (Centralne Biuro Wydawnictw). W środkowym na emalii czerwonej orzeł z literą L. Z obu stron daty: 1914—1915. Na polu dolnym najmniejszym, z tła białej emalii występują litery: NKN. Całość ujęta w ramkę. Żeton jest odznaką oficjalną współpracowników Centr. Biura wydawnictw N. K. N.

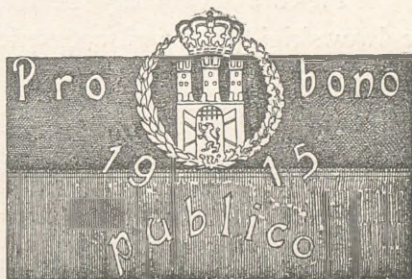
11. »Schroniska byłych legionistów«. Odznaka metalowa, okrągła, średn. 25 mm. Projektował R. Lewandowski.



Na okrągłej tarczy trójkąt równoboczny, w nim kotwica z drobnym napisem NKN i dwie splecione w uścisku dłonie. Wierzchołek trójkąta zdobny koroną, w dwu kątach przypodstawnych

daty: 1914—1915. Wzdłuż boków trójkąta słowa napisu: SCHRONISKA — BYŁYCH — LEGIONISTÓW. W otoku zdanie: MIĘWI BLIŹNIEGO - SWEGO IAK - SIEBIE - SAMEGO OICZYZNĘ - NADEWSZYSTKO.

12. Na wstędze amarantowo-niebieskiej odznaka z białego metalu. Przedstawia ukoronowany herb Lwowa, w okrągłym wieńcu z gałęzi wawrzynu i dębu: Na wstędze w trzech wierszach napis: *Pro bono* | 1915 | *publico*. Odznaki tej używali mężowie zaufania czynni we Lwowie przy rozdziale kart chlebowych.



13. Obecnie na propozycję urzędnika Archiwum Miejskiego dra Karola Badeckiego, wydało biuro wydawnictwa kart odznaki nowe, z trwalszego materiału. Na okrągłej tarczy o barwach czerwono-niebieskich, srebrny herb Lwowa, uwieńczony gałązką lauru i dębu. W otoku na emalii czerwonej dewiza:

PRO PUBLICO BONO . 1915 . Odznaka ta przeznaczona jak i poprzednia dla »komisarzy chlebowych«.

Tej samej odznaki z herbem złotym używają urzędnicy Biura chlebowego i t. zw. prezesi rejonowi. Całe miasto bowiem podzieliła Komisya chlebowa na rejony. Każdy z nich ma kilku komisarzy z prezesem rejonowym na czele.

Pięknie wykonany herb Lwowa na odznace wyszedł z lwowskiej pracowni rytowniczej Eugeniusza Ungera.

14. W rocznicę Powstania styczniowego. Odznaka metalowa, w kształcie kokardy. W środku orzeł polski, po bokach daty: 1863—1916.

Projekt odznaki wyszedł z Archiwum Miejskiego we Lwowie. Nakładu uskuteczniła Lwowska Delegacya N. K. N. wespół z Towarzystwem Uczestników Powstania z r. 1863, a wykonał odznakę zakład rytowniczy Ungera.



III. MEDALIKI, MEDALE I PLAKIETY.

1. Pamięci poległych Legionistów. Medalionik okrągły, ciemno oksydowany, o średn. 21 mm. Wydany przez Centr. Biuro wydawnictw N. K. N. Projektował Raszka.

Popiersie kobiety zwróconej profilem w prawo. Pochyla ona głowę, by ucałować miecz, który ujęła obu dłońmi. Brzegiem biegnie w górnym półkolu napis: PAMIĘCI POLEGŁYCH LEGIONISTÓW 1914—15.



2. Medalik religijny. Srebrny, dwustronny. Wielkość 20 × 15 mm. Wybity staraniem Centr. Biura wydawnictw N. K. N. według rysunku S. Filipkiewicza.



Kształt owalny. Na stronie głównej Matka Boska Częstochowska i wzdłuż obwodu napis: KRÓLOWO KORONY POLSKIEJ MÓDL SIĘ ZA NAMI!



Na stronie odwrotnej orzeł legionowy. Nad nim w otoku napis: * BOŻE * ZBAW * POLSKĘ *. Pod tarczą orła data: 1914—1916.

3. Na pamiątkę oswobodzenia Lwowa. Medal żelazny, okrągły, dwustronny. Średnica 50 mm. Wybity przez



Krakowskie Towarzystwo Numizmatyczne według projektu J. Wysockiego.

Na stronie głównej orzeł z rozpiętymi skrzydłami dzierży w szponach herb Lwowa. Nad głową orła w górze promieniująca tarcza słoneczna. Na niej korona Kazimierzowska. W dolnej części medalu napis: NA PAMIĄTKĘ OSWOBODZENIA LWOWA. Niżej girlanda z liści

wawrzynu i dębu. W kącie z lewej strony sygnatura artysty.

Na stronie odwrotnej widok Lwowa z kopcem Unii Lubelskiej, wieżą ratuszową i wieżami: katedry, kościoła OO. Dominikanów, Wołoskiej cerkwi i kościoła OO. Karmelitów. W dolnej części fragment muru, na nim w środku tarcza z herbem Lwowa; po obu jej stronach rozmieszczony napis: 22 · VI · 1915. Nad widokiem miasta, związany z plecionką na obwodzie szyldzik z napisem: LWÓW.

4. Plakieta ks. biskupa Bandurskiego. Żelazna, 60 × 50 mm. Wykonał K. Chodziński.

Z wgłębionego cokolwiek tła występuje plastycznie popiersie biskupa z twarzą zwróconą profilem na lewo. Twarz pełna wyrazu, starannie modelowana. W dolnej części plakiety napis: KS. BISKUP W. BANDURSKI.

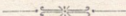
Takaż plakieta w brzoziie o wymiarach 170 × 130 mm.

Tej samej mniej więcej



wielkości są następujące plakiety wykonane w bronzie przez Chodzińskiego:

5. Plakietą brygadiera Piłsudskiego.
6. Marszałka polnego Durskiego.
7. Pułkownika Hallera (168 × 130 mm).
8. Pułkownika Zielińskiego.



IV. PIERŚCIENIE.

Ze wszystkich misternych, ręką jubilera cyzelowanych drobiazgów, jakimi się człowiek chętnie otacza, najwięcej powabu, najwięcej szlachetności ma bezsprzecznie pierścienek. W barwnym jego kamieniu skupiły się promienie jasnej miłości dwojga dusz i zamieniony pierścień stał się tego kochania symbolem, pięknym i drogim. Symbolem niemniej doskonałym, pamiątką cenną i świętą stały się również w czas zbożny ślubnych obrządków święcone obrączki. Drobiazg złotem ogniwem obiegający palec dookoła, jest odtąd drobiazgiem pełnym sentymentu i wspomnień, z którym człowiekowi rozstać się trudno.

Niem mało w utworach poetów znaleźć można zwrotów o pierścionku tak krągłych i lśniących pięknnością mowy wiązanej, jak krągły i lśniący jest ów złoty pasek na palcu. Bardzo wiele śpiewa o tem precudna w swej prostocie pieśń gminna, a tak chętnie nucona przez Legionistów śpiewka o Hanisi, zawiera zwrotkę:

Podajże mi rączkę, przez zieloną łączkę,
Podajże mi rączkę, weź moją obrączkę...

Mimo przywiązania składano w czas wojny »na Legiony polskie« pierścienie tysiącami. I nie tylko pierścienie. Bez rozczuleń, w zimnem zrozumieniu dobrze spełnionego obowiązku, ściągano z palca obrączkę, dozgonnych ślubów pamiątkę prześliczną. Ileż tych ślubnych obrączek poszło na ofiarę chwalebną, gdy w historycznej chwili ożyło hasło dawne, Kołłątajowskiej Kuźnicy dewiza szczytna: Skarb i Wojsko!

Kobiety polskie same pomyślały o konieczności złożenia złota na ołtarzu potrzeb narodowych. Od nich wyszła odezwa *), w której czytamy:

»Miłość Ojczyzny i wiara w przyszłość naszą powołały w dniu 16. sierpnia 1914 Naczelny Komitet Narodowy, pod którego sztandarem ma się zebrać wszystko, co polskie.

Mamy wyżyć wszystkie siły w celu utworzenia Legionów Polskich. Chcemy żołnierzy naszych umundurowanych i zaopatrzonych. Dla zapewnienia regularnego dopływu funduszków na ten cel, wyda Komitet Naczelny zarządzenia odpowiednie, wówczas z zapalem poniesiemy w ofierze podatek narodowy, który nam złożyć przypadnie. Ten obowiązek spełni każdy, w którego łonie bije serce prawdziwego Polaka.

*) Dziennik Obwieszczeń Naczelnego Komitetu Narodowego. Nr. 2. z 9. września 1914.

Prócz tego jednak trzeba nam ofiar nadzwyczajnych. Powinniśmy składać na ołtarzu Ojczyzny kruszec, który był dla nas pamiątką lub przedmiotem zbytku, a którego nie wyrzec się, byłoby samolubstwem dziś, gdy Polska w potrzebie.

Niech złoto, które zdobi lub jest symbolem ślubów małżeńskich, idzie do Skarbu Narodowego, a przekute w pieniądze, niechaj będzie pierwszą monetą na zaopatrzenie Legionów naszych.

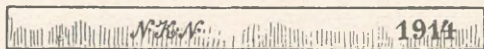
Wzywamy wszystkich, by na Skarb Narodowy oddali złoto, klejnoty i pierścienie. Niech płyną ślubne obrączki, niech się zamienia w żelazne z tą pamiątkową, a kiedyś wiekopomną w dziejach narodu naszego datą 16. sierpnia 1914«.

Posiew szlachetnej myśli nie pozostał bez plonów.

Dziewczyna polska pozbywała się pierścienia zaręczynowego; na ręku żony-obywatelki pojawiła się popielata obrączka żelazna. Nie migotliwa ona, a surowa, dostojna i prosta, jak surowem jest prawo czasów, które przyszły, jak dostojnym cichy skon na pobojowisku, jak prostem bez szychu i zbytków, życie żołnierza w okopach.

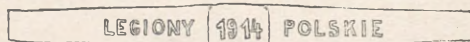
W czasach żelaza i wawrzynów, zapanowały żelazne obrączki. Następujące po sobie szybko dni krwi i chwały upamiętniły się już niejednym drobiazgiem godnym uwagi. Niepoślednie miejsce między nimi zajmują pamiątkowe pierścienie.

1. Obrączka żelazna. Na wierzchniej stronie data: 1914 i ryty kursywą napis: *N·K·N·*



Obrączki nie sprzedawane, przeznaczone były jedynie do wymiany na złote.

2. Pierścionki srebrne i alpakowe wydane staraniem Oddziału II. Departamentu Skarbowego N. K. N.



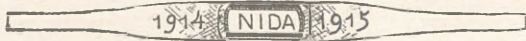
Dwa słowa wypukłego napisu: LEGIONY POLSKIE przedziela na prostokątnem polu data: 1914.

3. Pierścionek stalowy z orzełkiem, wydany przez Samarytanina Polskiego. W miejsce kamienia wprawiony



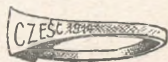
w stalową obrączkę miniaturowy srebrny orzełek Zygmunta. Przedziela on biegnący na obręczy pierścienia napis ryty: LEGIONY 16/VIII — 1914 POLSKIE.

4. Pierścień aluminiowy, z prostokątnem polem, na którym napis: NIDA. Z obu stron daty: 1914—1915.



Pierścień to w całym słowa znaczeniu wojenny. Pracownią kunsztów jubilerskich były w tym wypadku okopy nad Nidą, pierścionek obrabiał i cyzelował legionista, a materiału dostarczyły... główki szrapneli rosyjskich.

5. Pierścionek stalowy w kształcie gwoźdźcia, z napisem rytym: CZĘŚĆ 1914. Wyrabiany w Piotrkowie.



6. Pierścień srebrny o kształtach sygnetu, z tarczą emaliowaną czerwono, o motywach popularnej odznaki



Samarytanina Polskiego. Tarcza ukoronowana. Od korony wybiegają w obie strony wstęgi, na których daty: 1914—1915. Na obwodzie pierścienia po obu stronach tarczy napis w czarnej emalii: ZA OJCZYZNĘ — I WOLNOŚĆ.

7. Pierścień srebrny z tarczą, na której w emalii czerwonej i niebieskiej herb Krakowa. Nad wieżami wa-



rowni w polu niebieskim korona i przepołowiony nią napis: KRA — KÓW. Tarczę otaczają z obu stron zielono emaliowane gałązki wawrzynu. Na obwodzie pierścienia po bokach tarczy w czarnej emalii daty: 1914—1915.

8. Pierścionek srebrny o trzech tarczach owalnych. Na środkowej większej orzeł polski, na mniejszej z lewej



strony w cyfrach wypukłych data 1914, z prawej 1916. Wąska obręcz pierścionka wiąże się z tarczami motywem roślinnym.

9. Pierścień srebrny z tarczą czerwono emaliowaną. Na niej orzeł i napis u dołu: BÓG Z NAMI.



Z obu stron tarczy na obwodzie pierścienia zielono emaliowane gałązki wawrzynu i w czarnej emalii daty: 1914—1916.

10. Pierścionek srebrny, karbowany w skośne paski
Na nim nalutowany orzełek i z obu stron tabliczki z datami: 1914—1915.



11. Pierścień srebrny, emaliowany, w kształcie sygnetu, z tarczą, na której herb Przemyśla: na tle błękitnym



gwiazda i w czarnej emalii niedźwiedź. Pod tym napis: PRZEMYŚL. Z obu stron tarczy zielone gałązki lauru i daty w czarnej emalii: 1914—1915.

12. Pierścień jak wyżej z herbem Lwowa. Tło błękitne, lew w otwartej bramie warowni na tle czar-

Maria Galezowska



nem. Zresztą szczegóły te same, co u pierścienia »Prze-myśl«.

13. Pierścionek srebrny, oksydowany. Kładzione między dwa paski czwórplatkowe rozety tworzą obrączkę o ornamencie ażurowym. Do niej przylutowana tarcza owalna z orłem i dwie prostokątne tabliczki z datami: 1914—1915.



Pierścionków w tym typie jest kilka rodzajów. Wspólna im wszystkim ta sama tarcza owalna z orzełkiem i tabliczki z datami, a różnią się jedynie ażurowym ornamentem obrączki, która też przybiera u niektórych okazów postać plecionki.

14. Pierścionek srebrny, w łuskę. Do okrągłego pola, otoczonego podwójną perłkową obwódką, przylutowany orzełek. Z boku dwie daty.



15. Pierścień srebrny, emaliowany, z herbem Lwowa na tarczy. Mury warowni na tle ciemno-niebieskiem, lew w otwartej bramie na czarnem. Czarnemi też literami napis na obwodzie po obu stronach herbu: 22/VI ZDOBYCIE — LWOWA 1915.





Biblioteka

9551/1

Naukowa